

POCZĄTKI ŁYŻWIARSTWA NA ŚWIECIE CZĘŚĆ II

Oprócz rozwoju sprzętu łyżwiarskiego niezwykle ważny dla rozwoju tej formy sportu i rekreacji był jego odbiór społeczny.

W słynnej Encyklopedii Ćwiczeń Cieleśnych jej autor Gerhard Vieth w 1794 roku tak pisał o łyżwiarstwie:

„Ślizganie się jest jednym z najbardziej zajmujących widowisk, gdzie człowiek zwalcza i zwycięża przeszkody, które mu żywioły i siły przyrody przeciwstawiają. Jego oczom przedstawia się gładka powierzchnia lodowa, gdzie ustaje prawie wszelkie tarcie, które na gruncie dawało jego stąpięciu punkt oparcia i pewność, i zdaje się mu odmawiać środków, przy pomocy których mógłby ze swoich dolnych kończyn korzystać; atoli, przemyślnością kierowany, oskrzydla on swoje nogi w ostrza stalowe — i teraz, stosownie do nadanego łyżwie kierunku, korzysta ze wszystkich zalet, które mu może nadarzyć słabsze lub silniejsze tarcie. Przez nie czyni on swoje ruchy z szybkości lotowi ptaka podobnymi i przez nie jest w stanie wprawić w działanie siłę swych członków z całą dobitnością, do jakiej mięśnie są zdolne. Już jako dzieło ludzkiej śmiałości i przemyślności. ślizganie się niewątpliwie zasługuje na uwagę; niemniej zasługuje na nią jako dowód zręczności ciała”.

W XVIII w. z uroków łyżwiarstwa korzystało wielu ludzi sztuki. Jednym z nich był niemiecki poeta, Fryderyk Gotlieb Klopstock, jako zamiłowany sportowiec w poezji swojej opiewa łyżwiarstwo takimi słowami:

„Niechaj nie zgaśnie nigdy sława tego, kto wynalazł dla nóg skrzydła. Czyż można zapomnieć o tym, który dał ludziom radość i zdrowie. O młodzieńcze, który tracisz niepotrzebnie zdrowie i duszę w życiu wielkomiejskim, opuść niezdrową atmosferę miejską i chodź ze mną na łono natury, dokąd woła nas równina kryształowego lodu!”.

Nie poprzestał on tylko na pięknej poezji, uwielbiającej sport łyżwiarski. Jako doskonały łyżwiarz świecił przykładem i powołany do Kopenhagi na dwór króla duńskiego, w czasie swego 19-letniego pobytu w Danii propagował on sport łyżwiarski na jego dworze.

Do spopularyzowania łyżwiarstwa wśród arystokracji przyczynił się również Goethe, sam dając przykład jazdy na łyżwach. Z kolei znany krytyk literacki, szwajcar, Jan Jakob Bodmer, w roku 1715 przejechał na łyżwach zamrożone jezioro w Zurychu.

Temat łyżwiarstwa pojawiał się w wielu publikacjach dotyczących aktywności fizycznej, Na przykład Johann GutsMuths, jeden z najważniejszych pionierów i autorów ćwiczeń fizycznych w historii edukacji, w swojej „*Gimnastyce dla młodzieży*” (Schnepfenthal 1796) tak pisze o łyżwiarstwie:

„Wprawiam się w ruch, który wszystko przewyższa, co się ruchem zowie. Raz podobnym on jest do unoszenia się ptaka, z zawieszonymi w powietrzu skrzydłami, tak, że zdaje się, iż tylko swoją wolą kierunek lotu oznacza, nie uciekając się do pomocy któregośkolwiek członka, — to znowu do najspokojniejszego kołysania się, przy którym ciało, na pozór tylko powietrzem unoszone, na prawo i lewo naprzemian się przechyla; to znowu połączonym on bywa z całym napięciem i pełną odwagi zręcznością ciała — to wreszcie ma miejsce łagodne bujanie, przy którym niejako wolnym się jest od ciężaru ciała i od napięcia mięśni”.

Krajem, w którym najwcześniej rozwinęło się łyżwiarstwo, obejmując przy tym wszystkie warstwy społeczne — była Holandia. Poprzecinana licznymi naturalnymi i sztucznymi kanałami była wprost predestynowana do posługiwania się łyżwami, jako środkiem komunikacji.

Aert van der Neer „Ijsvermaak”

Liczne drzeworyty, obrazy i sztychy Hansa Bola (1534-1593), Hendrika van Steenwijck, Averkampa, Van der Neera (1603-1677), Denisa van Alsota, Rembrandta van Ryin (1606-1669) i wielu innych malarzy XV i XVI w. przedstawiają charakterystyczne, nieraz humorystyczne sceny z życia i zabaw na lodzie, które potwierdzają, że ludność holenderska tłumnie odwiedza zamrożone kanały oddając się z prawdziwą pasją łyżwiarstwu.

Hans Bol „Icefun near Amsterdam” 1589

Hendrick Avercamp „Enjoying the Ice near a Town” (c.1620)

Z całą pewnością w Holandii najbardziej popularna była jazda szybka. Większość wyścigów była przeznaczona dla mężczyzn lub par, dopiero później ścigać na łyżwach mogły się same kobiety.

Pierwszymi znanymi w historii „jeźdźcami” ścigającymi się w 1800 roku na krótkim torze wyścigowym w Sneek byli Adam Hurdrider i Cornelis IJzes van Cubaard, który wygrał w tych zawodach srebrne pudełko tytoniu.

Z pierwszych lat XIX w. zachowały się dokładne sprawozdania z wyścigów łyżwiarskich, i to sprawozdania na owe czasy wysoce sensacyjne. Okazuje się, że dotyczą one zawodów kobiet i że zwyciężczynie otrzymywały nagrody pieniężne! Panowały więc wtedy stosunki zupełnie obce początkom XX w., kiedy to sport łyżwiarski wśród kobiet ograniczał się jedynie do jazdy figurowej, a profesjonalizm był czymś zupełnie obcym, a wręcz niepożądanym. Wspomniany wyścig miał miejsce w Groningen w 1801 r. Dwie kobiety pokonały wtedy dystans 30 mil w dwie godziny.

Wielkie zawody odbyły się dopiero kilka lat później – 1 i 2 lutego 1805 r. w Leeuwarden. W tej małej miejscowości na trybunach zgromadziło się 10 do 12 tysięcy widzów. Do biegu przystąpiło 130 kobiet, z których dwie najmłodsze miały 14 lat, najstarsze 40, 41 i 51 lat. Zawody miały charakter pucharowy, a w poszczególnych biegach startowało po dwie zawodniczki. Wynikała stąd konieczność przeprowadzenia dużej liczby przedbiegów, dlatego też zawody trwały dwa dni. Finał wspomnianych zawodów został uwieczniony na miedziorycie Jakoba Ernsta Markusa. Zwycięska zawodniczka, 20-letnia Tvitje Peters otrzymała złote kolczyki wartości 150 guldenów i premię pieniężną. Drugą była 16-letnia Janke Wybes, która otrzymała naszyjnik koralowy ze złotym zamknięciem wartości 31 guldenów.

Od połowy XIX wieku jazda na łyżwach stała się powszechna. Duże znaczenie miały w tym procesie zawody odbywające w holenderskiej prowincji Fryzja, które w swojej organizacji były prototypem nowoczesnych zawodów w łyżwiarstwie szybkim.

Jakob Ernst Markus „Zawody w łyżwiarstwie dla kobiet w Leeuwarden, 1805”

„Twardzi jeźdźcy”, jak nazywano ścigających się zawodników, zyskiwali na popularności. W całej Holandii utworzono około 1850 klubów, które zapewniały lodowisko, na którym można było organizować zimą zawody. W Amsterdamie, 17 września 1882 r. dziesięć takich stowarzyszeń utworzyło federację narodową „Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond” (KNSB), która istnieje do dzisiaj.

W Holandii łyżwiarstwo było nie tylko ulubioną dyscypliną sportu, ale nade wszystko najbardziej popularną formą rekreacji. Począwszy od 1749 roku znany jest łyżwiarski objazd turystyczny jedenastu miast Fryzji tzw. „Elfstedentocht”. Wycieczka ta była już częścią tradycji fryzyjskiej, kiedy w 1890 roku Pim Mulier (przyszły prezydent ISU) wpadł na pomysł nadania jej zorganizowanej formy. Trasa objazdu o długości prawie 200 km miała prowadzić zamkniętą lub okrężną trasą wzdłuż zamrzniętych kanałów, rzek i jezior przebiegających przez jedenaście historycznych miast fryzyjskich: Leeuwarden, Sneek, IJlst, Sloten, Stavoren, Hindeloopen, Workum, Bolsward, Harlingen, Franeker, Dokkum, a następnie powrócić do Leeuwarden. Pierwszy oficjalny „Elfstedentocht” odbył się 2 stycznia 1909 roku. Pomimo rozpoczynającej się odwilży przystąpiło do niego 23 mężczyzn. Po tym objeździe, w celu organizacji kolejnych wycieczek utworzono Stowarzyszenie Jedenaście Miast Fryzyjskich „Vereniging De Friesche Elf Steden”.

